

Η Προστασία Επενδύτων στο πλαίσιο της Μεταφοράς Υδρογονανθράκων Μέσω Διακρατικών Αγωγών

Δρ. Δανάη Αζαρία (PhD, LLM UCL)*

1. Εισαγωγή

Η προστασία επενδύσεων στον χώρο της μεταφοράς υδρογονανθράκων μέσω αγωγών είναι ένα κρίσιμο νομικό ζήτημα όχι μόνο ενόψει της θέσης της Ελλάδας ως κράτους διαμέτακόμισης ενέργειας μέσω αγωγών, αλλά κυρίως *πρώτον* γιατί για την μεταφορά υδρογονανθράκων μέσω διακρατικών αγωγών είναι απαραίτητες τεράστιες επενδύσεις, *δεύτερον*, διότι η αποτελεσματική πραγματοποίηση αυτών των επενδύσεων χρειάζεται ένα νομικό πλαίσιο που είναι σαφές, σταθερό (και κατά προτίμηση) ενιαίο για όλα τα κράτη μέσω του εδάφους των οποίων διελεύει ο αγωγός, και *τρίτον* διότι η μεταφορά υδρογονανθράκων σχετίζεται θεμελιωδώς με την ενεργειακή ασφάλεια των κρατών που συμμετέχουν στο έργο. Μια διαφορά μεταξύ κρατών και επενδυτών πολύ πιθανόν να θέσει σε κίνδυνο την απρόσκοπτη μεταφορά μέσω του αγωγού.

Η παρούσα συμβολή παρέχει μία επισκόπηση των βασικών νομικών χαρακτηριστικών των νομικών πλαισίων που υιοθετούνται στην κρατική πρακτική για τη μεταφορά ενέργειας μέσω διακρατικών αγωγών, και τη σχέση τους με τη Σύμβαση για τον Χάρτη Ενέργειας.¹ Αυτά περιλαμβάνουν πρώτον συνθήκες για συγκεκριμένους διακρατικούς αγωγούς που βρίσκονται ή πρόκειται να κατασκευαστούν σε διαφορετικά γεωγραφικά μέρη, και δεύτερον συμφωνίες μεταξύ επενδυτών και των κρατών υποδοχής. Η συμβολή εξετάζει την υπάρχουσα πρακτική των κρατών, και δεν αγγίζει μη δεσμευτικά πρότυπα διακρατικών συνθηκών ή συμβάσεων Κράτους Υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει *πρώτον* τη συνθήκη μεταξύ Ελλάδας, Αλβανίας και Ιταλίας για τον αγωγό TAP,² ο οποίος πρόκειται να μεταφέρει φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν μέσω των Συμβαλλόμενων Μερών στην Ευρωπαϊκή αγορά, *δεύτερον* τη συνθήκη μεταξύ του Αζερμπαϊτζάν, της Γεωργίας και της Τουρκίας για τον αγωγό Baku-Tbilisi-Ceyhan ('BTC'),³ που ήδη μεταφέρει πετρέλαιο από το Αζερμπαϊτζάν μέσω της Γεωργίας στην Τουρκία και από εκεί στις διεθνείς αγορές, και *τρίτον* τη συνθήκη για τον αγωγό της Δυτικής Αφρικής (West Africa Gas Pipeline, 'WAGP'),⁴ που ήδη μεταφέρει φυσικό αέριο από τη

* Η Δρ. Δανάη Αζαρία είναι Λέκτορας στη Νομική Σχολή του University College London ('UCL') και συγγραφέας της μονογραφίας D. Azaria, *Treaties on Transit of Energy via Pipelines and Countermeasures* (Oxford: Oxford University Press, 2015): <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511574211.010> [17 December 2014]. entered into force 16 April 1998) 2080 UNTS 95.

² Agreement among the Republic of Albania, the Hellenic Republic, and the Italian Republic relating to the Trans Adriatic Pipeline Project (υπεγράφη στην Αθήνα στις 13 Φεβρουαρίου 2013, ετέθη σε ισχύ στις 19 Φεβρουαρίου 2014).

³ Agreement among the Azerbaijan Republic, Georgia and the Republic of Turkey Relating to the Transportation of Petroleum via the Territories of the Azerbaijan Republic, Georgia and the Republic of Turkey Through Baku-Tbilisi-Ceyhan Main Export Pipeline (υπεγράφη στην Κωνσταντινούπολη στις 18 Νοεμβρίου 1999 και ετέθη σε ισχύ στις 9 Οκτωβρίου 2000).

⁴ Treaty on the West African Gas Pipeline Project between the Republic of Benin, the Republic of Ghana, the Federal Republic of Nigeria, and the Togolese Republic (υπεγράφη στο Dakar στις 31 Ιανουαρίου 2003, η ημερομηνία που ετέθη σε ισχύ δεν είναι διαθέσιμη).

Νιγηρία μέσω του Τόγκο και του Μπενίν στην Γκάνα.⁵ Σε σχέση με τις συμβάσεις των Κρατών Υποδοχής μόνο διαθέσιμες στο κοινό συμβάσεις εξετάζονται.

Η παρακάτω ανάλυση ξεκινά με την επισκόπηση των βασικών κοινών χαρακτηριστικών των νομικών πλαισίων για τη μεταφορά ενέργειας μέσω αγωγών. Στη συνέχεια αναλύεται η σχέση των διακρατικών συμβάσεων με τις συμφωνίες μεταξύ των κρατών και των επενδυτών για την κατασκευή και χρήση του αγωγού ('συνβάσεις των Κρατών Υποδοχής').⁶ Τέλος, έπεται η ανάλυση των διατάξεων της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας σχετικά με επενδύσεις στον χώρο της μεταφοράς μέσω αγωγών.

2. Επισκόπηση Διακρατικών Συμβάσεων για συγκεκριμένους Αγωγούς και Συμφωνιών Κράτους Υποδοχής με τους Επενδυτές

Οι διακρατικές συμφωνίες για αγωγούς διαφέρουν μεταξύ τους βασικά γιατί συμφωνούνται *ad hoc* και αντικατοπτρίζουν περιφερειακά ή ειδικά συμφέροντα των συμβαλλόμενων μερών. Το ίδιο θα μπορούσε κανείς να πει και για τις συμφωνίες των Κρατών Υποδοχής, δηλαδή των συμφωνιών μεταξύ του Επενδυτή και του Κράτους, όπου η επένδυση για τον αγωγό πραγματοποιείται. Ωστόσο, σε κάποιο βαθμό οι διακρατικές συμφωνίες μεταξύ τους, όπως και οι διάφορες συμβάσεις του κράτους υποδοχής, φέρουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά.

Αυτά εξετάζονται σε βάθος παρακάτω και έχουν ταξινομηθεί ως εξής: *πρώτον*, μορφή και συμβαλλόμενα μέρη, *δεύτερον*, εφαρμοστέο δίκαιο και βασικές πρωτογενείς υποχρεώσεις, και *τρίτον*, τρόποι επίλυσης διαφορών.

1.1 Μορφή και Συμβαλλόμενα Μέρη

Από την άποψη της μορφής τους συνήθως οι διακρατικές συμφωνίες είναι *πολυμερείς* συνθήκες. Δηλαδή όλα τα κράτη από τα οποία περνά ο αγωγός υπογράφουν *μία* διακρατική συνθήκη. Αυτή είναι για παράδειγμα η περίπτωση των συνθηκών για τους αγωγούς TAP, BTC και για τη Δυτική Αφρική. Η μορφή αυτή μπορεί να αντιδιασταλεί με την επιλογή υπογραφής πολλαπλών διμερών συνθηκών για έναν αγωγό που διελάνει διαφορετικά κράτη. Για παράδειγμα, για τον αγωγό South Stream, για τον οποίο υπεγράφησαν διμερείς συνθήκες μεταξύ του κράτους εξαγωγών του αερίου (Ρωσία) και κάθε κράτους διέλευσης ξεχωριστά (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας).⁷

Από την άλλη πλευρά, οι συμφωνίες του Κράτους Υποδοχής παίρνουν τη μορφή συμβάσεων μεταξύ του επενδυτή για τον αγωγό και κάθε κράτους υποδοχής χωριστά, παρόλο που οι συμβάσεις είναι σχεδόν ίδιες στο περιεχόμενό τους. Για παράδειγμα, για τον αγωγό BTC έχουν υπογραφεί τρεις συμβάσεις Κράτους Υποδοχής μεταξύ του επενδυτή και του Αζερμπαιτζάν, της Γεωργίας και της Τουρκίας ξεχωριστά. Η συνθήκη ρητά προβλέπει ότι δεν περιορίζει το δικαίωμα του κάθε Συμβαλλόμενου Κράτους, χωρίς τη συναίνεση ή συμφωνία των άλλων, να τροποποιήσει, ή να φέρει σε τέλος οποιοσδήποτε άλλες συμφωνίες για το έργο, πλην της διακρατικής

⁵ Για μία εις βάθος ανάλυση αυτών των συνθηκών, όπως και 14 ακόμα συνθηκών, και της σχέσης τους με το δίκαιο συνθηκών και το δίκαιο διεθνούς ευθύνης: D. Azaria, *Treaties on Transit of Energy via Pipelines and Countermeasures* (Oxford: Oxford University Press, 2015).

⁶ Δηλαδή η εισήγηση δεν εξετάζει σε βάθος τη σχέση των Συμβάσεων του Κράτους Υποδοχής με το εθνικό δίκαιο του κράτους υποδοχής από την οπτική του τελευταίου.

⁷ Βλέπε, D. Azaria, *Treaties on Transit of Energy via Pipelines and Countermeasures* (Oxford: Oxford University Press, 2015).

συνθήκης, με τη συμφωνία των επενδυτών του έργου. Αντίθετα, για τον αγωγό TAP ο Επενδυτής έχει υπογράψει συμφωνίες μόνο με την Ελλάδα και την Αλβανία ενόψει του ότι το μεγαλύτερο μέρος της επένδυσης λαμβάνει χώρα στα εδάφη αυτών των δύο μερών της διακρατικής συνθήκης για τον αγωγό (Άρθρο 5 της Συνθήκης για τον TAP). Ωστόσο, είναι δυνατόν τα κράτη συλλογικά να υπογράψουν μία σύμβαση με τον Επενδυτή για όλο το Έργο. Αυτή η μορφή, η οποία θα έλεγε κανείς είναι η εξαίρεση στην πρακτική, επελέγη για τον αγωγό της Δυτικής Αφρικής.

Έχοντας εξετάσει τη μορφή των διακρατικών συνθηκών και των συμβάσεων κρατών υποδοχής, το επόμενο σκέλος εξετάζει ορισμένες υποχρεώσεις και το εφαρμοστέο δίκαιο αυτών των συμφωνιών.

2.2 Επισκόπηση Ορισμένων Υποχρεώσεων και Εφαρμοστέο Δίκαιο

Όλες οι διακρατικές συμφωνίες είναι συνθήκες, στις οποίες εφαρμόζεται το διεθνές δίκαιο. Περιλαμβάνουν υποχρεώσεις για την αδιάκοπη μεταφορά ενέργειας μέσω των αγωγών, και ορισμένες διατάξεις που προστατεύουν τους επενδυτές, αλλά επικεντρώνονται στο έργο, αντί να περιλαμβάνουν ουσιαστικές διατάξεις για την προστασία του επενδυτή όπως κάνουν οι συνθήκες διμερείς ή πολυμερείς συνθήκες για την προστασία των επενδυτών.

Για παράδειγμα, η διακρατική συνθήκη για τον αγωγό BTC ορίζει ότι κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος υποχρεούται να εξασφαλίσει την πλήρη υποστήριξη για τη διεξαγωγή του Έργου όπως προβλέπεται από κάθε ισχύουσα σύμβαση κράτους υποδοχής και να εξασφαλίσει τη συνεργασία με τα άλλα Συμβαλλόμενα Κράτη ώστε να καθιερώσουν και να διατηρήσουν τις απαραίτητες και ευνοϊκές συνθήκες, όπως προβλέπεται στην παρούσα συνθήκη για την κατασκευή, ιδιοκτησία και λειτουργία των εγκαταστάσεων, και τη διαμετακόμιση του Πετρελαίου (ακόμη και σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης που περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα από τα Συμβαλλόμενα Κράτη ή σε περίπτωση τρομοκρατικών επιθέσεων). Αντίθετα, η διακρατική συμφωνία για τον αγωγό TAP στο Άρθρο 2 με τίτλο 'Υποστήριξη του έργου και Συνεργασία' υποχρεώνει τα κράτη μέρη να 'διευκολύνουν, [να] επιτρέπουν και [να] υποστηρίζουν την υλοποίηση του Έργου και [...] να συνεργάζονται και [να] συντονίζονται μεταξύ τους [...] και [να] παρέχουν σταθερές, διαφανείς και χωρίς διακρίσεις προϋποθέσεις για την υλοποίηση και εκτέλεση του έργου'.

Από την άλλη πλευρά, οι συμβάσεις των Κρατών Υποδοχής συνήθως περιλαμβάνουν πρώτον μια «ρήτρα σταθεροποίησης» (stabilization clause). Για παράδειγμα, ορίζουν ότι το Κράτος Υποδοχής δεν θα περιορίσει κανένα δικαίωμα, συμφέρον ή πλεονέκτημα του Επενδυτή, που απορρέει από τη σύμβαση κράτους υποδοχής, και συνήθως θέτει τον όρο της συναίνεσης των συμμετεχόντων στο έργο για οποιαδήποτε τροποποίηση της σύμβασης κράτους υποδοχής. Δεύτερον, ορίζουν κάποιο εθνικό δίκαιο, ως το δίκαιο που τις διέπει (και όχι το διεθνές δίκαιο ή γενικές αρχές του δικαίου). Η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου διαφέρει στην πρακτική. Για παράδειγμα, οι συμβάσεις για τον αγωγό BTC θέτουν ως εφαρμοστέο δίκαιο το Αγγλικό δίκαιο. Άλλες συμβάσεις θέτουν ως εφαρμοστέο δίκαιο το δίκαιο του κράτους υποδοχής. Τρίτον, περιλαμβάνουν διατάξεις σχετικά με την Απαλλοτρίωση του Έργου, η οποία για παράδειγμα μπορεί να επιτρέπεται μόνο υπό ορισμένες συνθήκες, όπως είναι η περίπτωση της σύμβασης της Τουρκίας με τον Επενδυτή για τον αγωγό BTC.

Έχοντας εξετάσει το εφαρμοστέο δίκαιο και τις βασικές διατάξεις των συμφωνιών που πλαισιώνουν την προστασία επενδυτών σε σχέση με τη μεταφορά ενέργειας μέσω αγωγών, η παρακάτω ανάλυση αφορά στην επίλυση διαφορών.

2.3 Επίλυση διαφορών

Δύο ειδών διαφορές προκύπτουν σε σχέση με τη μεταφορά υδρογονανθράκων μέσω αγωγών και την επίλυση αυτών προβλέπει συνήθως το νομικό πλαίσιο για αυτά τα έργα. Πρώτον, διαφορές μεταξύ των κρατών που συμμετέχουν στο έργο και είναι συμβαλλόμενα μέρη στις διακρατικές συνθήκες και δεύτερον διαφορές μεταξύ του επενδυτή και των κρατών υποδοχής.

Συνήθως οι διακρατικές συνθήκες περιλαμβάνουν διατάξεις για την επίλυση διαφορών μεταξύ των Συμβαλλόμενων Κρατών σε σχέση με την ερμηνεία και την εφαρμογή της διακρατικής συνθήκης. Ωστόσο, δεν προβλέπουν όλες οι διακρατικές συνθήκες επίλυση διαφορών με ένδικα μέσα. Για παράδειγμα, ενώ η συνθήκη για τον αγωγό BTC προβλέπει την επίλυση διαφορών μέσω διακρατικής διαιτησίας, η συνθήκη για τον αγωγό TAP προβλέπει μόνο διαπραγματεύσεις.

Οι διακρατικές συνθήκες συνήθως δεν περιλαμβάνουν διατάξεις για την επίλυση διαφορών μεταξύ κρατών μερών και των επενδυτών για το έργο. Για παράδειγμα, η διακρατική συνθήκη για τον αγωγό TAP δεν αναφέρεται στις διαφορές μεταξύ κρατών και του Επενδυτή καθόλου, ενώ η διακρατική συνθήκη για τον αγωγό BTC προβλέπει ότι 'κάθε διαφορά μεταξύ ενός κράτους και ενός Επενδυτή του έργου [...] υπόκειται σε ιδιωτική διεθνή διαιτησία, σύμφωνα με τις διατάξεις της εν λόγω συμφωνία έργου', δηλαδή της σύμβασης κράτους υποδοχής (Άρθρο VIII(3)). Στην πράξη, οι συμβάσεις κράτους υποδοχής είναι αυτές που δημιουργούν δικαιώματα προσφυγής των επενδυτών κατά των κρατών στο ειδικό νομικό πλαίσιο για τη μεταφορά ενέργειας μέσω συγκεκριμένων αγωγών. Για παράδειγμα, οι συμφωνίες μεταξύ κρατών και επενδυτών για τον BTC προβλέπουν προσφυγή σε διαιτησία στο πλαίσιο του International Centre for the Settlement of Investment Disputes ('ICSID'), ή στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (International Chamber of Commerce, 'ICC') σε περίπτωση που προσφυγή στο ICSID δεν είναι διαθέσιμη.

Σε κάθε περίπτωση, είναι δυνατόν ένα Συμβαλλόμενο Κράτος να προσφύγει κατά άλλου μέσω της ρήτρας διακρατικής επίλυσης διαφορών σχετικά με την ερμηνεία ή εφαρμογή των υποχρεώσεων του δεύτερου από τη συνθήκη σε σχέση με τη σύμβαση κράτους υποδοχής (αν υπάρχει τέτοια ρήτρα στην διακρατική συνθήκη) ή σε σχέση με υποχρεώσεις που το Συμβαλλόμενο Κράτος υποδοχής αναλαμβάνει από τη συνθήκη οι οποίες τυγχάνει να έχουν αντίκτυπο στον Επενδυτή.

Έχοντας εξετάσει τα βασικά χαρακτηριστικά των νομικών πλαισίων που συγκεκριμένα έχουν υιοθετηθεί για διακρατικούς αγωγούς, το επόμενο μέρος της εισήγησης εξετάζει τη σχέση μεταξύ των διακρατικών συνθηκών για συγκεκριμένους αγωγούς και των συμφωνιών των κρατών υποδοχής με τους επενδυτές.

3. Η σχέση μεταξύ των Διακρατικών Συμβάσεων για συγκεκριμένους Αγωγούς και Συμφωνιών Κράτους Υποδοχής με τους Επενδυτές

Οι διακρατικές συμφωνίες για συγκεκριμένους αγωγούς, είτε πολυμερείς είτε διμερείς, είναι διεθνείς συνθήκες και διέπονται από τους εθνικούς κανόνες του δικαίου συνθηκών. Αντίθετα, οι συμβάσεις του Κράτους Υποδοχής δεν είναι συνθήκες. Πρόκειται για συμβάσεις μεταξύ κρατών και οντοτήτων. Σύμφωνα με τις διατάξεις τους αυτές οι συμβάσεις διέπονται από κάποιο εθνικό δίκαιο.

Η θεωρία των ‘διεθνοποιημένων συμφωνιών’, η οποία έχει αναγνωριστεί από ορισμένες διαιτητικές αποφάσεις,⁸ δεν έχει γίνει ευρέως δεκτή στη νομολογία ή τη σύγχρονη θεωρία σε σχέση με τη φύση των συμβάσεων κράτους υποδοχής.⁹ Σε κάθε περίπτωση, η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου ως κάποιο εθνικό δίκαιο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εκδήλωση πρόθεσης των μερών να μην την καταστήσουν «διεθνοποιημένη συμφωνία». Αυτό δε σημαίνει ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη των συνθηκών για συγκεκριμένους αγωγούς δεν αναλαμβάνουν διεθνείς υποχρεώσεις για την προστασία των επενδυτών που συμμετέχουν στο έργο. Φυσικά και αναλαμβάνουν τέτοιες υποχρεώσεις. Αυτό, ωστόσο, επιτυγχάνεται με ρήτρες στις διακρατικές συνθήκες.

Πιο συγκεκριμένα, η διακρατική συνθήκη για τον αγωγό συχνά αναφέρεται στις συμφωνίες των συμβαλλόμενων κρατών με τους επενδυτές. Η πιο συνήθης ρήτρα είναι εκείνη σύμφωνα με την οποία το κράτος υποχρεούται από τη συνθήκη να τηρεί υποχρεώσεις που έχει συνάψει με έναν επενδυτή. Με αυτόν τον τρόπο, τηρείται η διαφοροποίηση της συνθήκης από τη σύμβαση με τον επενδυτή.¹⁰ Μία άλλη επιλογή είναι μια ρήτρα, σύμφωνα με την οποία, οι συμβάσεις του κράτους υποδοχής περιλαμβάνονται στη συνθήκη. Για παράδειγμα, σύμφωνα με ρητή διάταξη της διακρατικής συνθήκης για τον αγωγό BTC, όλες οι συμβάσεις με τους επενδυτές για τον αγωγό BTC ‘γίνονται αναπόσπαστο μέρος της διακρατικής συμφωνίας’. Από την άλλη πλευρά, η συνθήκη για τον αγωγό της Δυτικής Αφρικής χρησιμοποιεί και τις δύο τεχνικές. Ορίζει ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη υπογράφουν ένα έγγραφο το οποίο επιβεβαιώνει τις δεσμεύσεις των κρατών μερών υπό την συμφωνία με τους επενδυτές, και το έγγραφο μαζί με την συμφωνία μεταξύ κρατών και επενδυτών υποβάλλεται στο θεματοφύλακα της διακρατικής συνθήκης. Ταυτόχρονα, η συνθήκη ρητά υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα μέρη να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους από την συνθήκη και την συμφωνία με τους επενδυτές.

Σε σχέση με αυτές τις διατάξεις εγείρεται το ερώτημα αν η σύμβαση κράτους υποδοχής αποκτά διεθνοποιημένο χαρακτήρα παρά το γεγονός ότι ορίζει ως εφαρμοστέο δίκαιο το Αγγλικό απλώς και μόνο από τις διατάξεις της συνθήκης και την σύναψή της στη συνθήκη. Αυτή δεν είναι πειστική θέση. Τα δύο έγγραφα είναι διαφορετικά και το δεύτερο δεν γίνεται διεθνής συμφωνία λόγω της σχέσης της με τη συνθήκη. Αυτό είναι σημαντικό ιδιαίτερα σε σχέση με τη Διεθνή Ευθύνη των Κρατών Υποδοχής. Η διεθνής ευθύνη για παραβίαση του διεθνούς δικαίου διαφέρει από την ευθύνη του κράτους για την παραβίαση ενός συμβολαίου. Όμως, μέσω αυτών των διατάξεων στις συνθήκες τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφωθούν με τη σύμβαση του κράτους υποδοχής, και σε περίπτωση που δεν το κάνουν, τότε παραβιάζουν τις υποχρεώσεις τους από τη συνθήκη.¹¹

Ωστόσο, η έλλειψη διατάξεων στις συνθήκες για την επίλυση διαφορών του επενδυτή με το κράτος υποδοχής μέσω διαιτησίας ουσιαστικά δεν επιτρέπουν την εφαρμογή του συμβολαίου μέσω της συνθήκης με την παραδοσιακή ρήτρα ‘umbrella

⁸ *Texaco Overseas Petroleum Company v. The Government of the Libyan Arab Republic* (1977), 1978 ILM 1, σελ. 15-16, παράγραφοι 41-45.

⁹ M. Somarajah, *The International Law on Foreign Investment* (Cambridge University Press, 3rd ed, 2010), σελ. 293-299.

¹⁰ *Compania de Aguas del Aconquija SA and Compagnie Generale des Eaux/Vivendi Universal v. Argentine Republic*, ICSID Case no. ARB/97/3, Decision on Annulment, 3 July 2002, 6 ICSID Rep. , παράγραφος. 95(c).

¹¹ *Compania de Aguas del Aconquija SA and Compagnie Generale des Eaux/Vivendi Universal v. Argentine Republic*, ICSID Case no. ARB/97/3, Decision on Annulment, 3 July 2002, 6 ICSID Rep. 366, παράγραφοι. 95-96.

clause',¹² η οποία κατά κύριο λόγο χρησιμοποιείται ως ένα μέσο που επιτρέπει στον επενδυτή να προσφύγει κατά του κράτους υποδοχής για παραβίαση της συνθήκης λόγω παραβίασης της σύμβασης υποδοχής.¹³ Σε κάθε περίπτωση, η παραβίαση της σύμβασης κράτους υποδοχής λόγω παραβίασης της συνθήκης δεν αποκλείεται αλλά θα εξαρτάται από τις διατάξεις της σύμβασης του κράτους υποδοχής.

Έχοντας ολοκληρώσει τη σύνοψη της προστασίας που παρέχεται σε επενδυτές σε διακρατικούς αγωγούς μέσω ειδικών νομικών πλαισίων, το επόμενο σκέλος της εισήγησης εξετάζει την προστασία των επενδυτών υπό τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας.

4. Η Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας και η προστασία Επενδύσεων σε σχέση με τη Μεταφορά Υδρογονανθράκων

Η Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας¹⁴ είναι σημαντική για τα ζητήματα μεταφοράς υδρογονανθράκων μέσω αγωγών πρώτον διότι είναι μία πολυμερής συνθήκη (στις 5 Ιανουαρίου 2015, η Συνθήκη έχει 49 Συμβαλλόμενα Μέρη), οι διατάξεις της οποίας αφορούν στην προστασία των επενδύσεων, στην εμπορία και διαμετακόμιση ενέργειας, και στη διευθέτηση διαφορών είτε μεταξύ Συμβαλλόμενων Μερών είτε μεταξύ των Συμβαλλόμενων Μερών και των Επενδυτών.¹⁵ Δεύτερον, είναι σημαντική, σε σχέση με το θέμα της παρούσας εισήγησης, γιατί τα Συμβαλλόμενα Κράτη σε ορισμένες διακρατικές συνθήκες για αγωγούς, όπως οι συνθήκες για τον BTC και για τον TAP, είναι και Συμβαλλόμενα Μέρη της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι διατάξεις της τελευταίας εφαρμόζονται σε σχέση με την προστασία επενδυτών, στο βαθμό που δεν αποκλίνουν οι διατάξεις των συνθηκών για συγκεκριμένους αγωγούς από τις υποχρεώσεις της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας βάσει *lex specialis*.

Για παράδειγμα, η διακρατική συμφωνία για τον αγωγό TAP ρητά ορίζει ότι οι συμμετέχοντες στο έργο θεωρούνται «Επενδυτές» για τους σκοπούς του Άρθρου 1(7) της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας, και ότι το Έργο και όλες οι πτυχές του καθώς και οποιοδήποτε συμφέρον που μπορεί αυτοί να έχουν βάσει οποιασδήποτε συμφωνίας για το Έργο θεωρείται «Επένδυση» στο Έδαφος του αντίστοιχου Συμβαλλόμενου Μέρους για τους σκοπούς του Άρθρου 1(6) της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας. Η διάταξη αυτή υποδεικνύει την πρόθεση των Συμβαλλόμενων Μερών της συνθηκης για τον αγωγό να εφαρμόσουν (αντί να αποκλίνουν από) τις υποχρεώσεις τους από τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας σε σχέση με επενδύσεις και επενδυτές. Το ερώτημα που γεννάται είναι αν ο Επενδυτής του έργου μπορεί να προσφύγει σε διαιτησία για παραβίαση των υποχρεώσεων της Ελλάδας, της Αλβανίας ή της Ιταλίας υπό τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας, και αν αυτό παραμένει δυνατόν, κατά πόσον αυτή η προσφυγή μπορεί να περιλαμβάνει αξιώσεις από τη

¹² K. Yannaca-Small, What about this 'Umbrella Clause'?, in K. Yannaca-Small (ed.), *Arbitration Under International Investment Agreements: a Guide to the Key Issues*, (Oxford: Oxford University Press, 2010), σελ. 479–503. J. Crawford, Treaty and Contract in Investment Arbitration, 24 *Arbitration International* (2008) σελ. 351–374.

¹³ J. Crawford, Treaty and Contract in Investment Arbitration, 24 *Arbitration International* (2008) σελ. 351–374 ειδικά στη σελ. 370.

¹⁴ *The Energy Charter Treaty (with annexes)* (done in Lisbon 17 December 1994, entered into force 16 April 1998) 2080 UNTS 95.

¹⁵ Για εις βάθος ανάλυση βλέπε, D. Azaria, *Treaties on Transit of Energy via Pipelines and Countermeasures* (Oxford: Oxford University Press, 2015).

σύμβαση κράτους υποδοχής.¹⁶ Αυτό το ερώτημα απαντάται στο σκέλος 4.3 παρακάτω.

Η παρακάτω ανάλυση πρώτον εξηγεί ότι οι επενδύσεις στον χώρο της μεταφοράς ενέργειας μέσω αγωγών εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας, δεύτερον εξετάζει τις πρωτογενείς διατάξεις για την προστασία επενδυτών σε σχέση με επενδύσεις για τη μεταφορά ενέργειας μέσω αγωγών, και τρίτον τις διατάξεις που σχετίζονται με τη δευτερογενή προστασία τους, δηλαδή την επίκληση από τους επενδυτές της διεθνούς ευθύνης των Συμβαλλόμενων Μερών της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεών τους υπό την Συνθήκη αυτή.

4.1 Ορισμοί

Τα φυσικά πρόσωπα που έχουν την υπηκοότητα ή που διαμένουν μόνιμα σε ένα από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας ή τα νομικά πρόσωπα που ιδρύονται σύμφωνα με το νόμο, που ισχύει σε ένα από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Συνθήκης, και επενδύουν στην κατασκευή και λειτουργία του αγωγού για τη μεταφορά υδρογονανθράκων είναι επενδυτές σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης (Άρθρο 1(5)). Τα περιουσιακά στοιχεία, που ανήκουν ή ελέγχονται, άμεσα ή έμμεσα από αυτούς τους Επενδυτές, συμπεριλαμβανομένου κάθε δικαιώματος που αναγνωρίζεται από το νόμο ή από συμβόλαιο ή δυνάμει οποιωνδήποτε αδειών σύμφωνα με το οποίο αναλαμβάνουν οποιαδήποτε Οικονομική Δραστηριότητα στον Τομέα της Ενέργειας (Άρθρο 1(6)). Σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας η έννοια Οικονομική Δραστηριότητα στον Τομέα της Ενέργειας σημαίνει μεταξύ άλλων μία οικονομική δραστηριότητα σχετικά με την χερσαία μεταφορά, μετάδοση, διανομή, και την εμπορία ή την πώληση Υλικών και Προϊόντων για την Ενέργεια.

Συνεπώς, η μεταφορά υδρογονανθράκων μέσω αγωγών καλύπτεται από το πεδίο εφαρμογής των υποχρεώσεων της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας σχετικά με τις επενδύσεις. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την διαιτητική απόφαση (στη φάση της δικαιοδοσίας) *Ioannis Kardassopoulos (Greece) v. The Republic of Georgia*,¹⁷ η οποία αφορούσε επενδύσεις για την ανάπτυξη ενός αγωγού για τη μεταφορά πετρελαίου από τα κοιτάσματα του Αζερμπαϊτζάν στην Κασπία Θάλασσα μέσω της Γεωργίας στη Μαύρη Θάλασσα, γνωστός και ως «Δυτικός Διάδρομος». Πιο συγκεκριμένα, το διαιτητικό δικαστήριο αποφάσισε ότι η «έμμεση κυριότητα» μετοχών από τον Ενάγοντα, δηλαδή μέσω ενδιάμεσων εταιριών, αποτελούσε «Επένδυση» σύμφωνα με τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας.¹⁸

Έχοντας εξηγήσει το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για την προστασία επενδυτών υπό τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας, η παρακάτω ανάλυση αφορά στις ουσιαστικές διατάξεις για την προστασία των επενδυτών.

4.2 Ουσιαστικές Διατάξεις για την Προστασία των Επενδυτών σε σχέση με τη Μεταφορά μέσω Αγωγών

¹⁶ Βλέπε *mutatis mutandis*, J. Crawford, Treaty and Contract in Investment Arbitration, 24 *Arbitration International* (2008) σελ. 351–374 ειδικά στη σελ. 363.

¹⁷ *Ioannis Kardassopoulos (Greece) v. The Republic of Georgia*, Decision on Jurisdiction, ICSID Case No. ARB/05/18, 6 Ιουλίου 2007; *Ioannis Kardassopoulos and Ron Fuchs v. The Republic of Georgia*, Award, ICSID Case Nos. ARB/05/18 and ARB/07/15, 3 Μαρτίου 2010.

¹⁸ *Ioannis Kardassopoulos (Greece) v. The Republic of Georgia*, Decision on Jurisdiction, ICSID Case No. ARB/05/18, 6 Ιουλίου 2007, παράγραφος 124.

Όσον αφορά στην προστασία των επενδύσεων, τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας (σύμφωνα με το Άρθρο 13 της Συνθήκης) καλούνται να ενθαρρύνουν και να δημιουργήσουν σταθερές, ευνοϊκές και διαφανείς συνθήκες για τους ξένους επενδυτές και να εφαρμόζουν στην περίπτωση τους τη ρήτρα της πλέον ευνοούμενης χώρας, ή να τους επιφυλάσσουν τη μεταχείριση της οποίας τυγχάνουν οι δικοί τους επενδυτές, σύμφωνα με το πλέον ευνοϊκό γι'αυτούς καθεστώς.

Έχουν επίσης την υποχρέωση να παρέχουν στις επενδύσεις των επενδυτών άλλων Συμβαλλομένων Μερών δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση, όπως επίσης την πλέον σταθερή προστασία και ασφάλεια και κανένα Συμβαλλόμενο Μέρος δεν επιτρέπεται να θίγει κατά κανένα τρόπο με παράλογα μέτρα ή μέτρα που εισάγουν διακρίσεις στη διαχείριση, χρήση, ή απόλαυση των επενδύσεων. Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος υποχρεούται να τηρεί οποιοσδήποτε υποχρεώσεις έχει συνάψει με έναν επενδυτή οποιουδήποτε άλλου συμβαλλομένου μέρους (ρήτρα γνωστή ως 'umbrella clause') (Άρθρο 10(1)). Τέλος, η Συνθήκη επιτρέπει την απαλλοτρίωση υπό ορισμένες συνθήκες (Άρθρο 13).

Η ουσιαστική προστασία των επενδυτών (στον χώρο της μεταφοράς ενέργειας μέσω αγωγών) υπό τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας συμπληρώνεται από τη δικονομική προστασία, το δικαίωμα του επενδυτή να προσφύγει μονομερώς κατά του κράτους υποδοχής σε διαιτησία. Αυτή η πλευρά της προστασίας των επενδυτών εξετάζεται παρακάτω.

4.3 Το Δικαίωμα Προσφυγής του Επενδυτή σε Διαιτησία με το Κράτος Υποδοχής

Μια σημαντική πλευρά της προστασίας επενδυτών υπό τον Ενεργειακό Χάρτη είναι η δυνατότητα προσφυγής των Επενδυτών σε διαιτησία κατά του Κρατους Υποδοχής για παραβιάσεις της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας. Τρεις δυνατότητες υπάρχουν για τον Επενδυτή: (1) προσφυγή σε διαιτησία στο πλαίσιο του ICSID, (2) προσφυγή σε διαιτησία στο Ινστιτούτο Διαιτησίας του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης ή (3) προσφυγή σε διαιτησία που διέπεται από τους Κανόνες Διαιτησίας της UNCITRAL (Άρθρο 26(4)).

Το ζήτημα εάν οι επενδυτές αποκτούν δικαιώματα κατευθείαν από αυτές τις διατάξεις – είτε δικαιώματα ουσίας είτε δικαιώματα προσφυγής – είναι ένα σημαντικό νομικό ερώτημα, το οποίο έχει τεθεί στο πλαίσιο άλλων συνθηκών,¹⁹ αλλά δεν είναι άμεσα συνδεδεμένο με την παρούσα εισήγηση. Αυτό που ωστόσο είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε σχέση με την Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας και που σχετίζεται και με τις επενδύσεις στον χώρο της μεταφοράς υδρογονανθράκων μέσω αγωγών είναι το αν οι επενδυτές μπορούν να «αποκηρύξουν» το δικαίωμα τους να προσφύγουν σε διαιτητικό δικαστήριο υπό τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας μέσω των συμβάσεων που υπογράφουν με τα Κράτη υποδοχής όταν αυτές περιλαμβάνουν διατάξεις αποκλειστικής επίλυσης διαφορών.

Η απάντησή σε αυτό το ερώτημα εξαρτάται από το περιεχόμενο της αξίωσης υπό τη συνθήκη. Αν η αξίωση από τη συνθήκη έχει να κάνει με την παραβίαση της 'umbrella clause' (Άρθρο 10(1) της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας), η σύμβαση

¹⁹ *Archer Daniels Midland Company and Tate & Lyle Ingredients Americas, Inc. v. United Mexican States*, ICSID Case No. ARB(AF)/04/5, Award, 21 November 2007, παράγραφοι 171-173. *Corn Products International, Inc. v. United Mexican States* (ICSID Case No. ARB(AF)/04/1), Decision on Responsibility, 15 January 2008, παράγραφοι 164-167 και 176.

κράτους υποδοχής γίνεται μέρος της αξίωσης από τη συνθήκη και εφαρμόζεται ως κανόνας δικαίου. Συνεπώς, το γεγονός ότι η σύμβαση κράτους υποδοχής περιλαμβάνει αποκλειστική ρήτρα για την επίλυση διαφορών δεν επιτρέπει την εξέταση της αξίωσης από το διαιτητικό δικαστήριο, το οποίο έχει συσταθεί από τη συνθήκη. Το διαιτητικό δικαστήριο θα απορρίψει δηλαδή την αξίωση ως μη παραδεκτή. Αν, από την άλλη πλευρά, η αξίωση έχει να κάνει με παραβίαση ουσιαστικών διατάξεων της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας, όπως τις διατάξεις για την απαλλοτρίωση, την αρχή της μη διάκρισης ή της δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης των επενδυτών, που απλώς τυγχάνει να προκύπτει από παραβίαση της σύμβασης κράτους υποδοχής, τότε απλώς οι δύο αξιώσεις (υπό τη συνθήκη και υπό την σύμβαση κράτους υποδοχής) είναι διαφορετικές και η μία δεν εμποδίζει την προσφυγή σε διαιτητικό δικαστήριο για την άλλη.

4.4 Επανόρθωση

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας που σχετίζεται αλλά δεν περιορίζεται στις επενδύσεις στον τομέα μεταφοράς μέσω αγωγών, είναι Άρθρο 26(8) σύμφωνα με το οποίο μία διαιτητική απόφαση σχετικά με ένα μέτρο μίας περιφερειακής κυβέρνησης ή αρχής ενός Συμβαλλόμενου Μέρους που είναι μέρος στη διαφορά θα προβλέπει ότι το εν λόγω Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να πληρώσει χρηματική αποζημίωση στη θέση οποιασδήποτε άλλης επανόρθωσης.

Στη νομολογία και τη θεωρία έχει προταθεί ότι ιδιαίτερα στην περίπτωση (εμμέσων) απαλλοτριώσεων η κατάλληλη επανόρθωση του κράτους προς τον Επενδυτή δεν μπορεί να είναι *restitutio in integrum*, αλλά μόνο αποζημίωση με το σκεπτικό της πρωτοκαθεδρίας της κυριαρχίας του κράτους υποδοχής.²⁰ Αντίθετα, μία ερμηνεία του Άρθρου 26(8) θα μπορούσε να είναι ότι περιορίζει τη δυνατότητα των διαιτητικών δικαστηρίων, που συγκροτούνται σύμφωνα με τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας, να δώσουν μη χρηματικές επανορθώσεις μόνο στην περίπτωση μέτρων μίας περιφερειακής κυβέρνησης ή αρχής που παραβιάζει το Μέρος III της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας, ενώ κατ'αρχήν τα διαιτητικά αυτά δικαστήρια μπορούν να δώσουν τόσο χρηματικές (δηλαδή αποζημίωση) όσο και μη χρηματικές επανορθώσεις στον Επενδυτή (δηλαδή *restitutio in integrum*) για όλα τα άλλα μέτρα που καταλογίζονται στα Συμβαλλόμενα Μέρη.²¹

Ανεξάρτητα από το αν το γενικό διεθνές δίκαιο επιτρέπει στην περίπτωση επίκλησης διεθνούς ευθύνης από πρόσωπα μόνο την αποζημίωση και όχι *restitutio in integrum*, κάτι που η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου δεν άγγιξε στα Άρθρα περί Διεθνούς Ευθύνης Κρατών,²² η Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας επιτρέπει αυτού του είδους επανορθώσεις και το ερώτημα που εγείρεται είναι αν με αυτό τον τρόπο επιβεβαιώνει το γενικό διεθνές δίκαιο ή αν αποκλίνει από αυτό. Το ζήτημα αυτό ωστόσο δεν μπορεί να αναλυθεί περαιτέρω στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης, η οποία ασχολείται συγκεκριμένα με τη μεταφορά μέσω αγωγών.

²⁰ R. Higgins, Taking of property by the State: Recent developments in international law, *Recueil des cours de l'Académie de La Haye* (1982), τόμος 176, σελ. 338–339.

²¹ Βλέπε εμμέσως την διαιτητική απόφαση υπό τον Ενεργειακό Χάρτη: *Mohammad Ammar Al-Bahloul v. The Republic of Tajikistan*, SCC Case No. V (061/2008), Final Award, June 8, 2010, παράγραφος 49.

²² Text of the draft articles on the responsibility of States for internationally wrongful acts, Report of the Commission to the General Assembly on the work of its fifty-third session, *Yearbook of the International Law Commission*, 2001, τόμος II, σελ. 26-30.

5. Επίλογος

Συμπερασματικά, το νομικό πλαίσιο για τη μεταφορά υδρογοναθράκων μέσω αγωγών περιλαμβάνει συνήθως διακρατικές συνθήκες (πολυμερείς ή διμερείς), που υπογράφονται συγκεκριμένα για τον αγωγό, και συμβάσεις κράτους υποδοχής μεταξύ του Επενδυτή και των κρατών υποδοχής μέσω των οποίων διελαύνει ο αγωγός.

Η προστασία των επενδύσεων σε σχέση με τους αγωγούς παρέχεται κατά κύριο λόγο μέσω συμβάσεων του επενδυτή με το κράτος υποδοχής. Οι διακρατικές συνθήκες για τους αγωγούς, στην υπάρχουσα πρακτική, δεν περιλαμβάνουν διατάξεις παρόμοιες με αυτές σε διμερείς ή πολυμερείς συνθήκες για επενδύσεις. Κατά κύριο λόγο αποσκοπούν στο να εξασφαλίσουν ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις τους από τις συμβάσεις με τους επενδυτές, αλλά δεν προσφέρουν οι ίδιες τη δυνατότητα στους Επενδυτές να προσφύγουν σε διαιτησία κατά των Συμβαλλόμενων Μερών για την παραβίαση της Συνθήκης (ακόμα και αν η αξίωση έχει να κάνει με την παραβίαση της συνθήκης λόγω παραβίασης της σύμβασης κράτους υποδοχής). Προσφυγές σε διαιτησία είναι διαθέσιμες υπό τις συμβάσεις κράτους υποδοχής όπου οι αξιώσεις θα μπορούν να σχετίζονται μόνο με την παραβίαση της σύμβασης του κράτους υποδοχής. Η μόνη εξαίρεση θα μπορούσε να είναι η περίπτωση που η σύμβαση του κράτους υποδοχής ορίζει ως εφαρμοστέο δίκαιο το εθνικό δίκαιο του κράτους υποδοχής. Τότε, μία αξίωση σε σχέση με τη συνθήκη θα εξαρτηθεί από τη σχέση των συνθηκών με το εθνικό αυτό δίκαιο.

Τέλος, η Σύμβαση για τον Ενεργειακό Χάρτη περιέχει πλειάδα υποχρεώσεων σε σχέση με τη μεταφορά υδρογονανθράκων μέσω αγωγών, και οι υποχρεώσεις σε σχέση με την προστασία επενδυτών εφαρμόζονται και σε σχέση με αυτήν την δραστηριότητα. Ενόψει του ότι οι συγκεκριμένες διακρατικές συνθήκες δεν αποκλίνουν από τις διατάξεις της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας για την προστασία των Επενδυτών, αυτές συνεχίζουν να εφαρμόζονται σε σχέση με τον Επενδυτή στο έργο του αγωγού. Σε σχέση με τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας, η παρούσα επισκόπηση εξέτασε δύο νομικά ζητήματα. Πρώτον, αν ο Επενδυτής μπορεί να προσφύγει στα διαιτητικά δικαστήρια του Χάρτη. Σε περίπτωση παραβίασης της ‘umbrella clause’ της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας (Άρθρο 10(1) τελευταία πρόταση), η αξίωση δεν θα γίνει παραδεκτή λόγω του ότι η σύμβαση κράτους υποδοχής εφαρμόζεται (μέσω του Χάρτη) ως κανόνας δικαίου, και η ρήτρα αποκλειστικότητας για την επίλυση διαφορών στη σύμβαση κράτους υποδοχής λειτουργεί ως “αποκήρυξη” του δικαιώματος προσφυγής μέσω της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας. Αν, αντίθετα, η αξίωση σχετίζεται με άλλες διατάξεις της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας, δεν προκύπτει αυτός ο περιορισμός. Δεύτερον, η εισήγηση εξήγησε ότι η Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας επιτρέπει τις επανορθώσεις για παραβίαση του Μέρους III του Χάρτη (σε σχέση με τις επενδύσεις) τόσο με τη μορφή *restitutio in integrum* όσο και με τη μορφή αποζημίωσης (σε αντίθεση με ορισμένα επιχειρήματα ότι η αποζημίωση είναι η μόνη κατάλληλη επανόρθωση σε πρόσωπα σε περιπτώσεις που αυτά επικαλούνται την διεθνή ευθύνη του κράτους για παράνομη απαλλοτρίωση).

Τα νομικά πλαίσια σε σχέση με αγωγούς φέρουν ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά. Θυμίζουν τον τρόπο προστασίας των ξένων επενδύσεων μέσω συμβάσεων μεταξύ κρατών και επενδυτών και μέσω Συνθηκών Φιλίας, Εμπορίου και Ναυσιπλοΐας, ελλείψει ρητρών στις διακρατικές συνθήκες για την επίλυση διαφορών μεταξύ του κράτους υποδοχής και του Επενδυτή. Επίσης, οι διακρατικές συνθήκες δεν περιλαμβάνουν ουσιαστικές διατάξεις για την προστασία του Επενδυτή, σε

αντίθεση με τις Συνθήκες Φιλίας, Εμπορίου και Ναυσιπλοΐας, ή οι Συνθήκες για την προστασία των επενδύσεων, και συνήθως ο επενδυτής - που προστατεύεται σε κάποιο βαθμό από τη διακρατική συνθήκη για τον αγωγό - δεν έχει την «υψηκοότητα» των Συμβαλλόμενων Κρατών. Σε αυτό το πλαίσιο η Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας (στις περιπτώσεις που εφαρμόζεται) προσθέτει ένα σημαντικό σκαλοπάτι προστασίας τους.